صبا
روزنامه فرهنگ و هنر

صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری وصف صبا
مدیر مسئول و سردبیر: محمدرضا شفیعی
دبیر تحریریه: امیر افشار فتوحی

www.rooznamehsaba.com
rooznamehsaba

تهران - خیابان آیت‌الله مدنی - کوچه خجسته منش - پلاک ۵
تلفن: ۶-۷۷۵۸۲۴۲۲ فکس: ۷۷۵۴۸۲۴۵
چاپ: موسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران
توزیع: نشر گستر امروز

گفت‌وگوی صبا با محمدرضا رحمانی تهیه‌کننده و کارگردان سینما:

پیوند بین منتقدان و سینماگران باید تقویت شود

بهناز وفایی‌وحدت - محمدرضا رحمانی از فیلم‌نامه‌نویسان، تهیه‌کنندگان و کارگردانان مطرح سینمای ایران است که علاوه بر جشنواره فیلم فجر در سال‌های گذشته، در جشنواره‌های بین‌المللی متعددی حضور داشته و جوایز زیادی را دریافت کرده است. از این جوایز می‌توان به جایزه نشان طلا از جشنواره ملل اتریش و مدال نقره از یونیکا اشـــاره کرد. خبرنگار صبا درباره نقش کارشناسان و منتقدان سینما در وضعیت سینمای ایران با وی گفت‌وگو کرده است که در ادامه می‌خوانید.

محمدرضا رحمانی در ابتدا درباره تولید فیلم در سینمای ایران گفت: نکته‌ای که در درجه اول، خود اهالی سینما باید به آن بیندیشند این است که می‌توان شرایط فیلمسازی را طوری طراحی کرد که به جای ساخت یک فیلم با هزینه‌ای میلیاردی، چند فیلم با هزینه‌هایی کمتر تولید کرد. ما فیلم‌هایی داریم که بالای چهـــل پنجاه میلیارد هزینه تولیدشان شده است. این‌ها هزینه‌هایی است که هیچ‌گاه شفاف‌سازی نمی‌شـــوند. اغلب این فیلم‌های میلیاردی با هدف استراتژی و منافع ملی تولید می‌شوند در حالی که اکثرا در جذب مخاطب موفق نیستند. ممکن است گاهی یکی دو تای آن‌ها از لحاظ تکنیکی جوابگو باشند ولی در کل فیلم‌های موفقی نیستند. از ساخته شدن چنین فیلم‌هایی این تعبیر می‌شود که سود برخی از فیلم‌ها در تولید آن‌ها است. به عبارتی می‌توان گفت شرایط به گونه‌ای است که سود در تولید است، در نمایش و پساتولید نیست.

وی اضافه کرد: حوزه فیلمســـازی ما دچار یک پارادوکس عجیبی شده است. ســـینما فقط جواب‌گوی ژانر کمدی و همچنین کارهای ارزشی است که فروش گیشه‌ای و مخاطب آن چنانی ندارند و از راه‌های دیگری مخاطب جذب می‌کنند. از آن‌طرف سریال‌های نمایش‌خانگی دقیقا معکوس سینما عمل می‌کند و از جنس دیگری است. سینما و نمایش‌خانگی انگار دارند در دو دنیای موازی در ایران زندگی می‌کنند. این دو قطبی شدن در فضای هنری بسیار خطرناک است.

رحمانی در ادامه خطاب به روزنامه‌نگاران و منتقدان ســـینمایی می‌گوید: تمام این نکات نیازمند آسیب‌شناســـی است. به نظرم بهتر است که توسط همکاران شما به آن اشـــاره شود. شما و همکارانتان با نوشتن و پرداختن به مسائلی که تا به الان در موردشان صحبتی نشده، می‌توانید در این زمینه راه‌گشا شوید. به هرحال بحث آسیب‌شناسی جشنواره‌ها و موضوعات مربوط به فیلم‌های روز از منظر نویسندگان و منتقدان ســـینمایی به‌روزتر و کارشناسی‌تر است. خود سینماگران در عرصه فیلمســـازی، فقط درصدی می‌توانند کمک کنند. در ابتدا بهتر است کارشناسان رسانه‌ای که همکاران شـــما باشند، برای این آسیب‌شناسی اقدام کنند.

رحمانی در ادامه گفت: حاصل بی‌توجهی به این نکات، آسیب بزرگی است که در درجه اول خود ســـینماگران ضربه‌اش را خورده‌اند. از یک طرف جلوی شکوفا شدن برخی جوان‌های با استعداد را گرفته و از طرف دیگر موجب کنار گذاشته شـــدن عده زیادی از استعدادهای گذشته یعنی پیشکسوتان شده اســـت. در حال حاضر بیشتر کسانی که باید کار کنند، خانه‌نشین شده‌اند. من معتقدم هنرمند تحت هر شرایطی چه با بودجه‌های ضعیف و چه با بودجه‌های عالی، باید بتواند کارش را انجام دهد. از نظر من مســـائلی مانند بحث تحریم در سال گذشته که هم وضعیت هنرمندان و هم جشـــنواره فیلم فجر را تحت‌الشعاع قرار داد، به هیچ‌وجه راه‌گشا نبوده و نیست. چنین اقدامی فقط باعث شکل گرفتن وضعیت فیلم علیه فیلم یا هنر علیه هنر می‌شود. در حالی که هنر باید مسیر خودش را برود. فیلم در هر شرایطی باید ساخته شود، دیده شدن آن را مخاطب تصمیم می‌گیرد. من با درست یا غلط بودن اتفاق اجتماعی‌ای که موجب این فعل شد، کاری ندارم. اعتقادم این است که برای هیچ هنری نباید تحریم شکل بگیرد. هر هنرمندی هم که در هر زمینه‌ای معترض است، باید اعتراض خود را در همان جایگاه هنری خود بگوید. فیلمساز هم باید آن را در گفتار خود که در واقع فیلمش می‌باشد، بگوید. برای یک فیلمساز هیچ چیز به اندازه زمان مهم نیست و وقتی به هر دلیل جلوی کار یک فیلمساز گرفته شود، زمانش را از دست می‌دهد. مگر قرار است چقدر عمر داشته باشد؟

او با اشاره به فیلم‌های ساخته‌نشده، ادامه می‌دهد: فیلم‌های زیادی ساخته نشده‌اند و این خیلی حیف است. استادان پیشکسوتی هستند که طرح‌های‌شان، نساخته باقی مانده، همچون جوان‌های با استعدادی که انگیزه‌های زیادی داشته‌اند و فیلم‌های‌شان ساخته نشد. خود من هنوز بهترین فیلمم را نساخته‌ام و افسوس می‌خورم که حالا حالاها امکان ساخته شدن ایده‌هایی که دوست داریم، وجود ندارد.

رحمانی در ادامه به اصالت و ماهیت هنر اشاره می‌کند: هنر همیشه برای صلح و دوســـتی، اطلاع و بالندگی اندیشه انسانی بوده است. من معتقدم که تمام فیلم‌ها چـــه تلخ و چه کمدی، همـــه برای آگاهی و شکوفایی انسان است و هیچ فیلمی نیست که به ضرر انسان بوده باشد. اگر تلنگری هم هست برای تفکر اوست. همان‌طور که در تمام ادیان و کتاب‌های آسمانی هم نوید هست هم تهدید. تمام فیلم‌ها در هر ژانر و برای هر ســـلیقه‌ای به قصد تفکراند. حالا در این میان ممکن است تعدادی هم مغرضانه باشند که ما با آن فیلم‌ها کاری نداریم. منظور بنده فیلم‌هایی است که هنر در آن‌ها مستتر شده است. تمام این ساخته‌ها برای بالندگی، شکوفایی و تعالی انسان است. اگر هم گاهی برخی افراد برداشت دیگری از آن آثار کنند، تاثیری در اصالت‌شان نخواهد گذاشت.

او همچنین ادامـــه داد: از دیگر نقاط ضعف فیلمســـازی در ایران مخصوصا در این چندســـاله اخیر، بحث منتقد و نویسنده سینمایی است که دست کم گرفته شده است. من معتقدم که هر فیلم سینمایی دارای دو بال است. یک بال آن در دوران تولید فیلم توسط کارگردان و تهیه‌کننده شکل می‌گیرد و بال دیگر آن پس از تولید فیلم، توسط منتقدان سینمایی تشکیل می‌شود. در تمام دنیا هم به همین شکل است. هر دهه‌ای در هر کجای دنیا اگر دارای فیلم‌های موفقی بوده، در کنارش رسانه، نویسندگان سینمایی و منتقدانی قوی نیز داشته است. این نکته در تمام دنیا و در هر کشوری که بحث هنری وجود داشته، مورد توجه بوده است. البته در ایران هم دوره‌ای به این گونه بود. یکی از دلایلی که در دهه شصت فیلم‌های قوی‌تری داشتیم این است که در آن دهه پدیده‌هایی نیز در حوزه نقد داشته‌ایم. در واقع نویسندگان سینمایی و منتقدان بسیار قوی‌ای داشته‌ایم که فرصت نقد نیز در اختیارشان قرار داده می‌شد. ولی در طی ســـال‌ها افول کرده تا جایی که اگر بخواهید منتقدان حال حاضرمان را نام ببرید، نمی‌توانید به تعداد زیادی در سطح افراد آن دهه اشاره کنید.

محمدرضا رحمانی در پایان گفت: حضـــور منتقدان بزرگ ارتباط مستقیمی با ساخت فیلم‌های بزرگ دارد. گفتار آن‌هاست که فیلمسازان را به سمت ساخت بهتر فیلم‌ها هدایت می‌کند. این دو حوزه همیشه مانند دو بال پرنده با یکدیگر پیوند داشـــته‌اند. پیوند بین منتقدان و سینماگران باید تقویت شود.